

การศึกษาค่านิยมประชาธิปไตยในเยาวชนไทย A Study of Democratic Values in Thai Youth

เลิศพร อุดมพงษ์

Lertporn Udompong

สถาบันพระปกเกล้า

King Prajadhipok's Institute

E-mail¹ : Lertporn@kpi.ac.th

Date Received : 4 November 2024

Date Revised : 5 April 2025

Date Accepted : 24 April 2025

Date Published online : 27 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค่านิยมประชาธิปไตยในเยาวชนไทย และเสนอแนวทางพัฒนาค่านิยมที่เหมาะสม กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัด สพฐ. จำนวน 1,560 คน เครื่องมือวิจัย เป็นแบบสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชน จำนวน 52 ข้อ มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ .885 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแจกแจงแบบสองทาง การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe

ผลการศึกษา พบว่า ค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชนกลุ่มตัวอย่าง จากคะแนนเต็ม 4 คะแนน มีค่าเฉลี่ย 2.86 คะแนน อยู่ในระดับ “เห็นคุณค่า” เมื่อวิเคราะห์ตามองค์ประกอบย่อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเคารพและยอมรับความหลากหลาย (ค่าเฉลี่ย 3.04 คะแนน) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความมีเหตุผล (ค่าเฉลี่ย 2.69 คะแนน) โดยการวิเคราะห์เชิงลึกพบว่า เพศหญิงและกลุ่ม LGBTQ มีค่านิยมประชาธิปไตยสูงกว่าเพศชาย เยาวชนชั้น ม.6 มีค่านิยมประชาธิปไตยสูงกว่าชั้น ม.1 และ ม.2 นอกจากนี้ เยาวชนภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก และกรุงเทพฯ มีค่านิยมสูงกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ โดยแนวทางการพัฒนาค่านิยมประชาธิปไตย ได้แก่ การปรับปรุงนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ และการสร้างความน่าเชื่อถือในการบริหารงานของภาครัฐ รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นธรรม สำหรับโรงเรียนและสถาบันต่าง ๆ ควรส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เน้นกระบวนการประชาธิปไตย เช่น สภานักเรียน และการสอดแทรกค่านิยม

¹ ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (corresponding author)

ประชาธิปไตยในรายวิชา โดยครูต้องพัฒนาทักษะการสอนที่เชื่อมโยงประเด็นประชาธิปไตยผ่านการอบรมเพิ่มเติม นอกจากนี้ ภาครัฐและภาคเอกชนควรร่วมมือกับสื่อมวลชนในการผลิตสื่อที่เข้าถึงคนรุ่นใหม่ เพื่อส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตยในเยาวชน

คำสำคัญ : ค่านิยมประชาธิปไตย, เยาวชน, สถานักเรียน, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

This research aims to examine democratic values among Thai youth and propose suitable development approaches. The sample consists of 1,560 high school students from schools under the Office of the Basic Education Commission (OBEC). The research tool is a 52-item questionnaire on democratic values, with a reliability score of 0.885. Data analysis methods include frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, cross-tabulation, one-way ANOVA, and pairwise comparison using Scheffe's method.

The study found that the sampled youth's democratic values had an average score of 2.86 out of 4, which is considered to be at the level of "appreciation." When analyzed by subcomponents, the highest average score was in the area of "respect for and acceptance of diversity" (mean = 3.04), while the lowest was in "rationality" (mean = 2.69). In-depth analysis indicates that female and LGBTQ students exhibit higher democratic values than male students. Additionally, students in grade 12 display higher democratic values compared to those in grades 7 and 8. Youth from the Northern, Central, Eastern regions and Bangkok exhibit higher democratic values than those from the Northeastern and Southern regions. Recommendations for enhancing democratic values include reforming the Ministry of Education's policies and fostering credibility and transparency in public administration, alongside fair law enforcement practices. Schools and other institutions should promote learning through activities that emphasize democratic processes, such as student councils, and integrate democratic values into the curriculum. Teachers should develop skills to link democratic values in their teaching, potentially through additional training. Additionally, public and private sectors should collaborate with the media to produce youth-accessible content aimed at fostering democratic values among young people.

Keywords: Democratic Values, Youth, Student council, Office of the Basic Education

บทนำ

เป้าหมายการพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) มีความมุ่งหมายที่จะเร่งเพิ่มศักยภาพของประเทศ เพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” ซึ่งหมายถึง การสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับโครงสร้าง นโยบาย และกลไก เพื่อมุ่งเสริมสร้างสังคมที่ก้าวหน้าพลวัตของโลก และเกื้อหนุนให้คนไทยมีโอกาสที่จะพัฒนา ตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ พร้อมกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูง และคำนึงถึงความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม โดยได้กำหนดเป้าหมายสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพสังคมไว้ประการหนึ่ง นั่นคือ การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ โดยพัฒนาให้คนไทยมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ ทั้งทักษะในด้านความรู้ ทักษะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ดังนั้น คุณลักษณะพื้นฐานที่ดีและมีความสำคัญ คือ ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic values) อันเป็นทั้งหลักการและอุดมคติที่เป็นรากฐานของสังคมประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมของบุคคลในการรับรู้ การตอบสนอง การเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีความชื่นชมและความมุ่งมั่นต่อการดำรงชีวิตตามรูปแบบการปกครองประชาธิปไตย ตามรูปแบบเศรษฐกิจแบบประชาธิปไตย ตามแบบในสังคมประชาธิปไตย (เพ็ญญา พุ่มหมี, 2550) อย่างไรก็ตาม ในช่วงวิกฤตทางการเมืองของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2548–2557 ได้สะท้อนความหมายของประชาธิปไตยในสังคมไทยให้เห็นว่า มิได้มีความเป็นเอกภาพ แต่เป็นแนวคิดที่เปิดให้ตีความได้หลากหลาย ทั้งในมิติของอำนาจ อุดมการณ์ เสรีภาพ และความยุติธรรม ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ย่อมส่งผลโดยตรงต่อค่านิยมประชาธิปไตยที่ปรากฏในสังคมไทย กล่าวคือ ค่านิยมประชาธิปไตยมิได้เป็นเพียงการเชื่อในระบบเลือกตั้งหรือการปกครองโดยเสียงข้างมากเท่านั้น แต่ยังรวมถึงคุณค่าเชิงจริยธรรม เช่น ความเสมอภาค การมีส่วนร่วม ความอดทนอดกลั้นต่อความเห็นต่าง การเคารพสิทธิเสรีภาพ และการยึดถือหลักนิติธรรม (สายชล สัตยานุรักษ์, 2561) ดังนั้น ค่านิยมประชาธิปไตยจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องพัฒนาและปลูกฝังให้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเยาว์ เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมให้บรรลุผลได้ตามเป้าหมาย ตลอดจนเยาวชนในวันนี้ คือ ผู้ใหญ่ในวันหน้า เยาวชนจึงเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศที่ในอนาคตจะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศสืบต่อจากคนรุ่นปัจจุบัน

ค่านิยม (Values) เป็นลักษณะนามธรรมในรูปของความคิด ความเชื่อ ทศนคติที่อยู่ในตัวบุคคลซึ่งเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่อาศัยอยู่ตั้งแต่กำเนิด ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวเป็นไปตามบริบท พื้นที่ สถานที่ และปัจจัยแวดล้อมหลาย ๆ เรื่องรวมกัน อีกทั้งยังเป็นลักษณะที่เปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีการเรียนรู้หรือเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้เปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อ หรือทัศนคติ ค่านิยมใด ๆ ของบุคคล จะแสดงออกผ่านพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งถือเป็นเครื่องสะท้อนการหล่อหลอมค่านิยมของแต่ละบุคคล ดังนั้น หากกล่าวถึงการปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตย จึงต้องพูดถึงสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในหลายเรื่อง

ซึ่งกลไกที่มีส่วนสำคัญอย่างมาก คือ กลไกของระบบการศึกษา ที่จะสอดแทรกความหมายและคุณค่าของประชาธิปไตย เพื่อการปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตยอย่างเป็นวิถีชีวิตให้แก่เยาวชนผ่านการเรียนรู้ในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เรียกว่า “วิถีประชาธิปไตย” ที่มีหลักสามประการ คือ (1) คารวะธรรม หมายถึง การแสดงออกซึ่งการเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกันในเรื่องต่าง ๆ ทั้งทางกาย วาจา ใจ (2) ปัญญาธรรม หมายถึง การยึดมั่นในการใช้สติปัญญาในการทำงานและแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ด้วยเหตุด้วยผล ด้วยสันติวิธี และไม่ยึดความเห็นตนเป็นใหญ่ แต่อาศัยการรับฟังความเห็นของผู้อื่นประกอบการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบด้าน และ (3) สามัคคีธรรม หมายถึง การร่วมมือทำงานประสานประโยชน์ โดยคำนึงถึงความรับผิดชอบของตนเองและประโยชน์แก่ส่วนรวม รวมตลอดถึงการเอื้อเฟื้อจุนเจือ เกื้อหนุนซึ่งกันและกันในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีความพยายามในการบรรจุแนวคิดดังกล่าวไว้ในวิชาหน้าที่พลเมืองตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ดีตามวิถีประชาธิปไตยแล้วก็ตาม แต่อาจยังไม่สามารถบ่มเพาะคุณลักษณะตามเป้าหมายได้อย่างแท้จริงในระดับปฏิบัติ โดยพบว่า ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษายังขาดพฤติกรรมที่แสดงออกถึงสามัคคีธรรมอย่างชัดเจน เช่น การไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การไม่ร่วมมือในการทำงานกลุ่ม หรือการไม่เสียสละเพื่อส่วนรวม ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของการอยู่ร่วมในสังคมประชาธิปไตย นอกจากนี้ ยังพบว่า นักเรียนขาดความสามารถในการใช้เหตุผลอย่างมีวิจารณ์ญาณ และขาดความเคารพต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นแกนกลางของปัญญาธรรมและคารวะธรรม (นภา แสงอ่อน, 2561) ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญในการปรับปรุงกลไกดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อช่วยในการหล่อหลอมกล่อมเกลาวิถีประชาธิปไตย ให้เยาวชนเข้าใจและยึดมั่นในค่านิยมประชาธิปไตยไปใช้เป็นหลักการในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคม อีกทั้งการปลูกฝังวิถีประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียน จะช่วยส่งผลในระยะยาวต่อเรื่องการรับรู้ความสามารถของตนในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และยังส่งผลต่อการมีทักษะในการใช้สื่อข่าวเพื่อติดตามการทำงานของรัฐบาลและกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ขอเยาวชนในอนาคตมากขึ้นด้วย (Pasek et al., 2008)

การศึกษาถึงระดับค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชนไทยนั้น นับเป็นประเด็นที่มีความน่าสนใจด้วยเหตุที่เยาวชนยุคใหม่ที่อาจเรียกว่า Gen Z หรือ Gen Alpha เติบโตขึ้นภายใต้บริบทสังคมโลกที่แตกต่างจากอดีตค่อนข้างมาก สภาพการณ์ของโลกในยุคปัจจุบันมีความเป็นพลวัตสูง และยังได้รับอิทธิพลจากความเจริญก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ ส่งผลต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม และ การเข้าถึงข้อมูลจากทั่วทุกมุมโลก ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งทางความคิดเห็นและการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ตลอดจนการมีมุมมองเชิงวิพากษ์ต่อระบบสังคมประชาธิปไตยที่รวดเร็วมากกว่าในอดีต ยังทำให้พฤติกรรมประชาธิปไตยซึ่งมีฐานรากจากค่านิยมประชาธิปไตยของแต่ละบุคคลมีรูปแบบความเปลี่ยนแปลงและลักษณะการแสดงออกต่างจากเดิมไปอย่างมาก

ตามที่กล่าวมานี้ อาจสะท้อนได้จากข้อมูลผลสำรวจของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต (2566) ที่สำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกรณีพฤติกรรมประชาธิปไตยของคนไทย ณ วันนี้ ซึ่งประชาชนที่ตอบส่วนใหญ่ ระบุว่า ประเทศไทย ณ วันนี้ มีความเป็นประชาธิปไตยในระดับปานกลาง (ร้อยละ 48.54) รองลงมา เห็นว่ามีความเป็นประชาธิปไตยน้อย (ร้อยละ 35.67) และ เมื่อประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของตนเอง พบว่ามีเพียงครึ่งเดียวที่ระบุว่า ตนเองมีพฤติกรรมความเป็นประชาธิปไตยในระดับมาก (ร้อยละ 50.78) ดังนั้นเยาวชนคนรุ่นใหม่เป็นบุคคลที่กำลังหาเอกลักษณ์ของตนเอง มีการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงตรรกะในรูปนามธรรมเป็นช่วงวัยที่จะได้รับการชักนำไม่ว่าจะเป็นในทางที่ดี หรือในทางที่ไม่ดีได้ง่าย ดังนั้น การชักจูงให้เยาวชนมีจิตสำนึกประชาธิปไตย และบุคลิกภาพประชาธิปไตยตั้งแต่วัยแรกเริ่มเข้าสู่หน้าที่ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ก็จะทำให้เขาเหล่านั้นเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในสังคมการเมืองแบบประชาธิปไตย จนสามารถเป็นตัวแทนในสังคม จากนั้นจึงค่อย ๆ ขยายผลไปยังผู้ใหญ่และกลุ่มสังคมอื่นต่อไป (สุเทวี คงคุณ, 2564) ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาระดับค่านิยมประชาธิปไตยและมุมมองที่มีต่อสังคมไทยของเยาวชนไทย เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาค่านิยมประชาธิปไตยในเยาวชนไทยที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชนไทย
2. เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาค่านิยมประชาธิปไตยในเยาวชนไทยที่เหมาะสม

คำถามวิจัย

1. ระดับค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชนไทยเป็นอย่างไร
2. แนวทางในการพัฒนาค่านิยมประชาธิปไตยในเยาวชนไทยที่เหมาะสม ควรเป็นอย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

1. เยาวชนไทยที่มีเพศแตกต่างกันมีระดับค่านิยมประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. เยาวชนไทยที่อยู่ในภูมิภาคที่แตกต่างกันมีระดับค่านิยมประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
3. เยาวชนไทยที่อยู่ในระดับชั้นการศึกษาที่แตกต่างกันมีระดับค่านิยมประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
4. เยาวชนไทยที่มีระดับความสนใจทางการเมืองแตกต่างกันมีระดับค่านิยมประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา: ค่านิยมประชาธิปไตยในการศึกษานี้ เป็นการนำแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเรื่องการส่งเสริมให้ประชาธิปไตยให้เป็นวิถีชีวิต เป็นค่านิยมประชาธิปไตย 3 ด้าน คือ

1.1 หลักการวาทกรรม หมายถึง การแสดงออกซึ่งการเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกันในเรื่องต่าง ๆ ทั้งทางกาย วาจา ใจ (ความคิด) เช่น การแสดงออกต่อสถาบันหลักของชาติ การแสดงออกต่อความคิดเห็นของผู้อื่น การใช้และการเคารพในสิทธิต่าง ๆ การเคารพต่อกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ของสังคม เป็นต้น โดยมีลักษณะพฤติกรรม ได้แก่ เคารพและยอมรับเสียงส่วนใหญ่ โดยรับฟังเสียงส่วนน้อย, เคารพและยอมรับความหลากหลาย, เคารพสิทธิ ปฏิบัติตนตามสิทธิ และใช้สิทธิของตนอย่างเต็มที่ และมีความเสมอภาค

1.2 หลักสามัคคีธรรม หมายถึง การร่วมมือทำงานประสานประโยชน์ โดยคำนึงถึงความรับผิดชอบของตนเองและประโยชน์แก่ส่วนรวม รวมตลอดถึง การเอื้อเฟื้อ จุนเจือ เกื้อหนุนซึ่งกันและกันในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยมีลักษณะพฤติกรรม ได้แก่ เสียสละและยึดมั่นในผลประโยชน์ส่วนรวม และมีสำนึกรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้

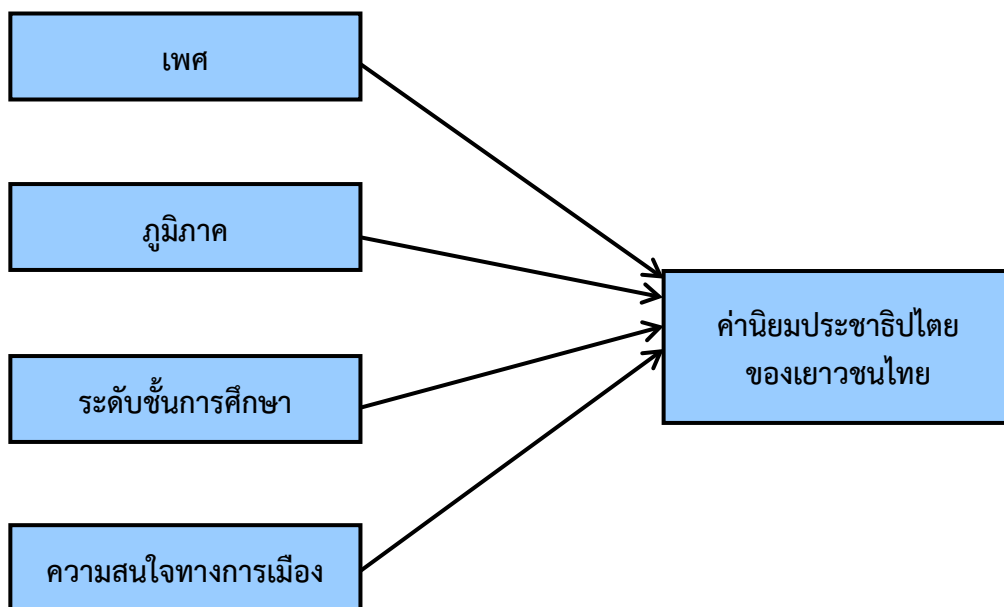
1.3 หลักปัญญาธรรม หมายถึง การยึดมั่นในการใช้สติปัญญาในการทำงานและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยเหตุด้วยผล ด้วยสันติวิธี และไม่ยึดความเห็นตนเป็นใหญ่ แต่อาศัยการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นประกอบการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบด้าน โดยมีลักษณะพฤติกรรม ได้แก่ มีเหตุผล และมีสันติธรรม

โดยระดับค่านิยมประชาธิปไตย ประยุกต์จากการวัดระดับค่านิยมของ Krathwohl et al. (1964 อ้างถึงใน เพ็ญนภา พุ่มหมี, 2550) โดยแบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับรับรู้ (มีความสนใจ/ตระหนัก/เต็มใจหรือเลือกที่จะรับ) ระดับตอบสนอง (ยินยอม/เต็มใจ/พอใจในการตอบสนอง) ระดับเห็นคุณค่า (ยอมรับ/มีความชอบในค่านิยม/ผูกมัด) และระดับปรับตัว (จัดระบบของค่านิยม/แสดงลักษณะหรือปฏิบัติตามค่านิยม)

2. ขอบเขตด้านประชากร: ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ที่อยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่มีจำนวนนักเรียนรวมตั้งแต่ 500 คนขึ้นไป ตามฐานข้อมูลของ สพฐ. ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1,178 โรงเรียน 1,020,110 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ที่อยู่ในโรงเรียนสังกัด สพฐ. ที่มีจำนวนนักเรียนรวมตั้งแต่ 500 คนขึ้นไป ตามฐานข้อมูลของ สพฐ. ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1,560 คน

กรอบแนวคิดในการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้ ใช้แนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเรื่องการส่งเสริมให้ประชาธิปไตยให้เป็นวิถีชีวิต เป็นค่านิยมประชาธิปไตย 3 ด้าน คือ หลักการธรรม หลักสามัคคีธรรม และหลักปัญญาธรรม โดยระดับค่านิยมประชาธิปไตย ประยุกต์จากการวัดระดับค่านิยมของ Krathwohl et al. (1964 อ้างถึงใน เพ็ญภา พุ่มหมี, 2550) และ การทบทวนตัวแปรที่เกี่ยวข้อง กรอบแนวคิดการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาระดับค่านิยมประชาธิปไตยและมุมมองของเยาวชนที่มีต่อสังคมไทย เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาค่านิยมประชาธิปไตยในเยาวชนไทยที่เหมาะสม

การดำเนินงานวิจัยประกอบด้วยการศึกษาทบทวนเอกสาร แนวนโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวกับค่านิยมประชาธิปไตย ความสำคัญของเยาวชนในการพัฒนาสังคม รวมถึงเนื้อหาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างประชาธิปไตยในโรงเรียน เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวคิดและโครงสร้างของเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชนจำนวน 52 ข้อ แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

- (1) คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป 7 ข้อ
- (2) คำถามเกี่ยวกับชีวิตประจำวันและบริบททางสังคมของเยาวชน 15 ข้อ
- (3) คำถามเกี่ยวกับค่านิยมประชาธิปไตย 30 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามเชิงบวก 14 ข้อ และคำถามเชิงลบ 16 ข้อ (ข้อคำถามเชิงลบจะถูกแปลงค่าคะแนนก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล)

การพัฒนาแบบสอบถามทั้งชุดดำเนินการโดยผู้วิจัย โดยอ้างอิงแนวคิดเรื่องค่านิยมประชาธิปไตยจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการพัฒนาเจตคติของ Krathwohl et al. (1964) ซึ่งจำแนกออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ การรับรู้ การตอบสนอง การเห็นคุณค่า และการปรับตัว ครอบคลุม 3 มิติหลักของค่านิยมประชาธิปไตย ได้แก่ คารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ “เห็นด้วยมากที่สุด” ถึง “เห็นด้วยน้อยที่สุด”

เครื่องมือผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้วยการนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มตัวอย่างจริง (Try out) จำนวน 60 คน ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ .885 แสดงว่า เครื่องมือมีความเที่ยงอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านคารวธรรมมีความเที่ยงเท่ากับ .79 ด้านสามัคคีธรรม เท่ากับ .70 และด้านปัญญาธรรม เท่ากับ .72

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่มีการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ ม.1-ม.6 จำนวนทั้งสิ้น 1,560 คน โดยได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ประกอบด้วย

1. สุ่มเลือกจังหวัดตามภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ของกระทรวงมหาดไทยจำนวน 6 ภูมิภาค ภูมิภาคละ 2 จังหวัด และสุ่มกรุงเทพมหานครเพิ่มเติมเป็นเขตปกครองพิเศษ รวมทั้งหมด 13 จังหวัด
2. คัดเลือกโรงเรียนในแต่ละจังหวัดโดยใช้เกณฑ์คือ เป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนรวมตั้งแต่ 500 คน ขึ้นไป และมีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับ ม.1-ม.6 โดยเลือกโรงเรียนในเขตอำเภอเมือง 1 โรงเรียน และนอกเขตอำเภอเมือง 1 โรงเรียน (ยกเว้นกรุงเทพฯ ใช้การสุ่มอย่างเป็นระบบ)
3. สุ่มนักเรียนจากแต่ละโรงเรียนในจำนวนเท่ากัน คือ โรงเรียนละ 60 คน ชั้นละ 10 คน รวมทั้งสิ้น 26 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างรวม 1,560 คน

เครื่องมือและรายละเอียดโครงการได้รับการพิจารณาอนุมัติโดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนของสถาบันพระปกเกล้า ก่อนการดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. สถิติเชิงพรรณนา ใช้เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและระดับค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการแจกแจงแบบสองทาง (Crosstabs)
2. สถิติเชิงอนุมาน ใช้เปรียบเทียบระดับค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชนตามตัวแปรพื้นฐาน ได้แก่ เพศ ภูมิภาค ระดับชั้น และความสนใจทางการเมือง โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way

ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงดำเนินการวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe

ในส่วนค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชนนั้น ก่อนการรวมคะแนนจะทำการแปลงคะแนนข้อคำถามทางลบเป็นคะแนนใหม่ในลักษณะตรงข้ามกับคะแนนเดิม และเนื่องจากจำนวนข้อรายการในแต่ละมิติไม่เท่ากัน จึงได้รวมคะแนนของข้อรายการในแต่ละมิติแล้วนำจำนวนข้อของแต่ละด้านเป็นตัวหาร เพื่อพิจารณาระดับค่านิยมประชาธิปไตย โดยกำหนดช่วงค่าเฉลี่ยคะแนนค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชน ดังนี้

1.00-1.75 คะแนน หมายถึง นักเรียนมีระดับค่านิยมประชาธิปไตยเรื่องนั้นในขั้น “รับรู้” (นักเรียนมีความสนใจและรับรู้ในค่านิยมนั้น แต่ยังไม่ได้แสดงออกถึงความพอใจและมุ่งมั่นที่จะตอบสนองหรือแสดงพฤติกรรมตามค่านิยมนั้น)

1.76-2.50 คะแนน หมายถึง นักเรียนมีระดับค่านิยมประชาธิปไตยเรื่องนั้นในขั้น “ตอบสนอง” (นักเรียนมีแนวโน้มที่จะตอบสนองทางบวกในลักษณะยินยอมหรือเห็นพ้องตามค่านิยมนั้น)

2.51-3.25 คะแนน หมายถึง นักเรียนมีระดับค่านิยมประชาธิปไตยเรื่องนั้นในขั้น “เห็นคุณค่า” (นักเรียนเห็นคุณค่าและมีความนิยมชมชอบในค่านิยมนั้น)

3.26-4.00 คะแนน หมายถึง นักเรียนมีระดับค่านิยมประชาธิปไตยเรื่องนั้นในขั้น “ปรับตัว” (นักเรียนสามารถจัดระบบค่านิยมและแสดงออกซึ่งความมุ่งมั่นและพฤติกรรมที่จะปฏิบัติตามค่านิยมนั้น)

สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ซึ่งต้องการเสนอแนวทางการพัฒนาค่านิยมประชาธิปไตย ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากผลการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบกับกรอบแนวคิดและนโยบายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอแนวทางเชิงนโยบายที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทการศึกษาไทย

ผลการศึกษา

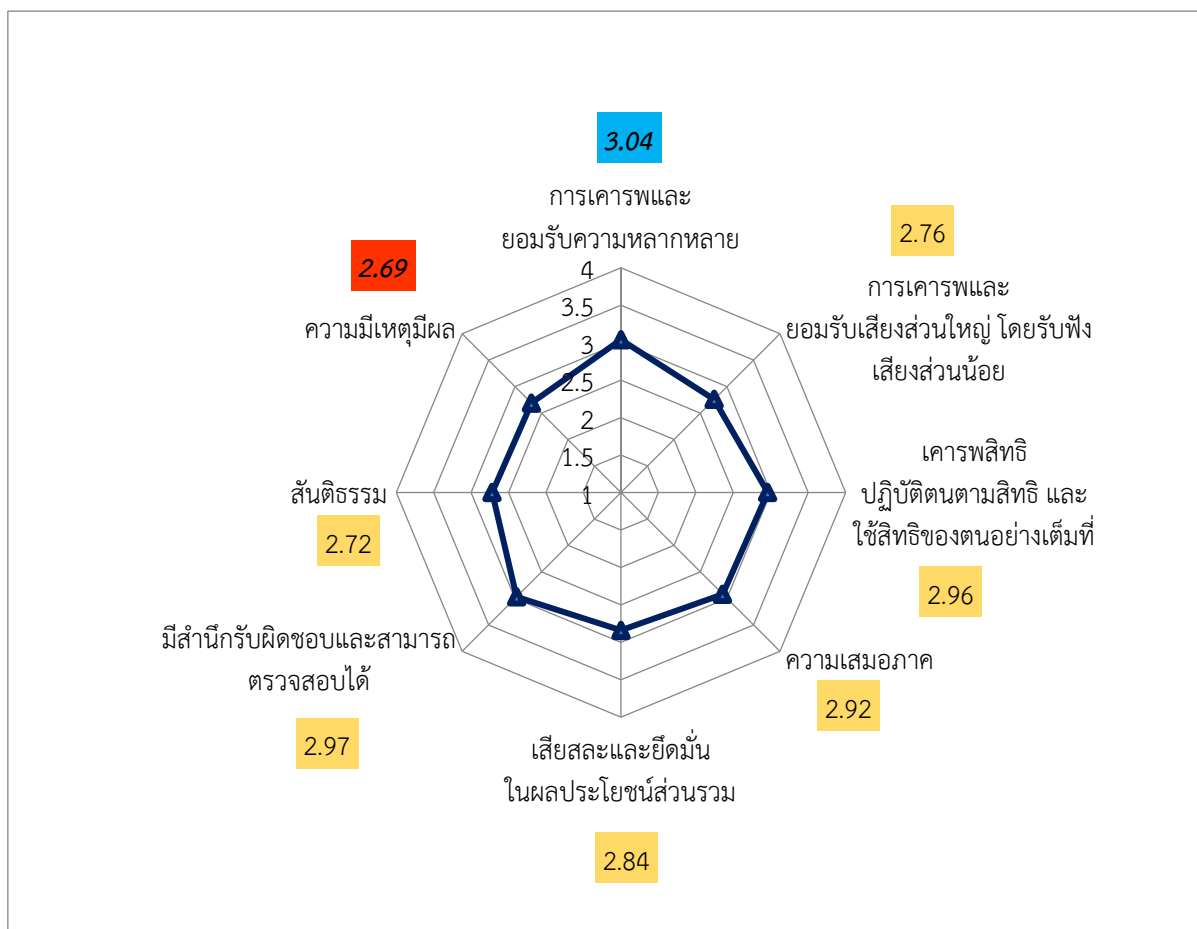
1. ภาพรวมค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชน

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง 1,560 คน พบว่า เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.5 ซึ่งมากที่สุด รองลงมา คือ เพศชาย ร้อยละ 34.2 และกลุ่มผู้ระบุเพศว่าเป็น LGBT ร้อยละ 9.4 โดยกลุ่มตัวอย่างมีการกระจายตัวเท่า ๆ กันในแต่ละภูมิภาค กล่าวคือ มีนักเรียนจากภูมิภาคต่าง ๆ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ ร้อยละ 15.4 ต่อภูมิภาค และกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 7.7 ของกลุ่มตัวอย่าง และ ในด้านระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกันในแต่ละระดับชั้น โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 16-17 ต่อระดับชั้น และด้านความสนใจทางการเมือง พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีความสนใจทางการเมืองในระดับ “ค่อนข้างสนใจ” ร้อยละ 43.5 รองลงมา คือ กลุ่มที่ “ไม่ค่อยสนใจ” ร้อยละ 32.3 ขณะที่กลุ่มที่ “สนใจมาก” มี ร้อยละ 10.6 กลุ่มที่ “ไม่สนใจเลย”

คิดเป็นร้อยละ 4.8 และกลุ่มที่ไม่สามารถระบุความสนใจทางการเมืองได้ (เลือก “ไม่ทราบ”) คิดเป็นร้อยละ 8.8 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ภาพรวมของระดับค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชนในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่านิยมประชาธิปไตย อยู่ในระดับ “เห็นคุณค่า” โดยมีคะแนนเฉลี่ย 2.86 คะแนน (S.D. = .39) จากคะแนนเต็ม 4 คะแนน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนเป็นรายด้านตามองค์ประกอบหลัก พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่านิยมประชาธิปไตย อยู่ในระดับ “เห็นคุณค่า” ทั้งสามด้าน โดยด้านการยอมรับ มีคะแนนเฉลี่ย 2.91 คะแนน (S.D. = .43) ด้านสามัคคีธรรม มีคะแนนเฉลี่ย 2.91 คะแนน (S.D. = .51) และด้านปัญญาธรรม มีคะแนนเฉลี่ย 2.71 คะแนน (S.D. = .39)

เมื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนเป็นรายด้านตามองค์ประกอบย่อย จากแต่ละองค์ประกอบหลัก พบว่า ค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชนทุกองค์ประกอบย่อย อยู่ในระดับ “เห็นคุณค่า” มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.69-3.04 คะแนน โดยในด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเคารพและยอมรับความหลากหลาย (การยอมรับ) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความมีเหตุผล (ปัญญาธรรม) สรุปดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ค่าเฉลี่ยค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชน ตามองค์ประกอบย่อย

2. ค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชน เปรียบเทียบตามตัวแปรต่าง ๆ

(1) เพศ

เมื่อวิเคราะห์ระดับค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชน จำแนกตามตัวแปรเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง LGBTQ มีค่านิยมประชาธิปไตยมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 2.94 คะแนน, S.D. = .41) อยู่ในระดับ “เห็นคุณค่า” รองลงมา คือ เพศหญิง (คะแนนเฉลี่ย 2.89 คะแนน, S.D. = 0.39) และเพศชาย (คะแนนเฉลี่ย 2.80 คะแนน, S.D. = 0.37) อยู่ในระดับ “เห็นคุณค่า” เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนเป็นรายด้านตามองค์ประกอบหลัก พบว่า กลุ่มตัวอย่าง LGBTQ มีค่านิยมประชาธิปไตย ด้านการยอมรับ และ ด้านสามัคคีธรรมมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 3.02 คะแนน, S.D. = .43 และ 3.02 คะแนน, S.D. = .43) ตามลำดับ และกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง มีค่านิยมประชาธิปไตยด้านปัญญาธรรมมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 2.72 คะแนน, S.D. = .40)

เมื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนเป็นรายด้านตามองค์ประกอบย่อย จากแต่ละองค์ประกอบหลัก จำแนกตามตัวแปรเพศ พบว่า ค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชนทุกองค์ประกอบย่อย อยู่ในระดับ “เห็นคุณค่า” มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.65-3.14 คะแนน โดยองค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเคารพสิทธิ ปฏิบัติตนตามสิทธิ และ ใช้สิทธิของตนอย่างเต็มที่ (การยอมรับ) ของกลุ่ม LGBTQ และ องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสันติธรรม (ปัญญาธรรม) ของกลุ่มเพศชาย

(2) ภูมิภาค

เมื่อวิเคราะห์ระดับค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชน จำแนกตามตัวแปรภูมิภาค พบว่า กลุ่มตัวอย่างจากภาคเหนือ มีค่านิยมประชาธิปไตยมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 3.01 คะแนน, S.D. = .41) อยู่ในระดับ “เห็นคุณค่า” รองลงมาด้วยค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน คือ ภาคกลาง (คะแนนเฉลี่ย 3.00 คะแนน, S.D. = 0.35) และภาคตะวันออก (คะแนนเฉลี่ย 3.00 คะแนน, S.D. = 0.37) อยู่ในระดับ “เห็นคุณค่า” เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนเป็นรายด้านตามองค์ประกอบหลัก พบว่า กลุ่มตัวอย่างจากภาคตะวันออก มีค่านิยมประชาธิปไตย ด้านการยอมรับมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 3.06 คะแนน, S.D. = .42) กลุ่มตัวอย่างจากภาคเหนือ มีค่านิยมประชาธิปไตย ด้านสามัคคีธรรมมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 3.09 คะแนน, S.D. = .54) และกลุ่มตัวอย่างจากภาคกลาง มีค่านิยมประชาธิปไตยด้านปัญญาธรรมมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 2.89 คะแนน, S.D. = .39) ทั้งนี้ ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างจากภาคใต้ มีค่านิยมประชาธิปไตยด้านปัญญาธรรมน้อยที่สุด อยู่เพียงระดับ “ตอบสนอง” ซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยเดียวที่อยู่ในระดับค่านิยมประชาธิปไตยที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอื่น (คะแนนเฉลี่ย 2.46 คะแนน, S.D. = .27)

เมื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนเป็นรายด้านตามองค์ประกอบย่อย จากแต่ละองค์ประกอบหลัก จำแนกตามตัวแปรภูมิภาค พบว่า ค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชนเกือบทุกองค์ประกอบย่อย อยู่ในระดับ “เห็นคุณค่า” ยกเว้น ด้านการเคารพและยอมรับความหลากหลาย (การยอมรับ) ของกลุ่มตัวอย่างภาคเหนือที่มี

ค่าเฉลี่ย 3.27 คะแนน ซึ่งอยู่ในระดับ “ปรับตัว” และมีค่าสูงสุด และ ด้านสันติธรรม (ปัญญารธรรม) ของกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ ที่มีค่าเฉลี่ย 2.37 คะแนน ซึ่งอยู่ในระดับ “ตอบสนอง” และมีค่าต่ำสุด โดยในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ มีค่านิยมประชาธิปไตยน้อยกว่าภาคอื่นทุกด้าน

(3) ระดับชั้น

เมื่อวิเคราะห์ระดับค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชน จำแนกตามตัวแปรระดับชั้น พบว่า **กลุ่มตัวอย่างระดับชั้น ม.6 มีค่านิยมประชาธิปไตยมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 2.95 คะแนน, S.D. = .42) อยู่ในระดับ “เห็นคุณค่า”** รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างระดับชั้น ม.5 (คะแนนเฉลี่ย 2.89 คะแนน, S.D. = 0.41) อยู่ในระดับ “เห็นคุณค่า” เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนเป็นรายด้านตามองค์ประกอบหลัก พบว่า กลุ่มตัวอย่างระดับชั้น ม.6 มีค่านิยมประชาธิปไตย ด้านการยอมรับและด้านสามัคคีธรรมมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 3.03 คะแนน, S.D. = .47; คะแนนเฉลี่ย 3.01 คะแนน, S.D. = .53 ตามลำดับ) และ กลุ่มตัวอย่างระดับชั้น ม.6 และ ม.5 มีค่านิยมประชาธิปไตยด้านปัญญารธรรมมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 2.73 คะแนน, S.D. = .40; คะแนนเฉลี่ย 2.73 คะแนน, S.D. = .38) สรุปได้ดังภาพ 4-20

เมื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนเป็นรายด้านตามองค์ประกอบย่อย จากแต่ละองค์ประกอบหลัก จำแนกตามตัวแปรระดับชั้น พบว่า มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.67-3.16 คะแนน ซึ่งในภาพรวมกลุ่มนักเรียน ชั้น ม.6 มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับชั้นอื่นเกือบทุกด้าน โดยองค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเคารพและยอมรับความหลากหลาย (การยอมรับ) ของกลุ่มนักเรียนชั้น ม.6 และ องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความมีเหตุผล (ปัญญารธรรม) ของกลุ่มนักเรียนชั้น ม.4

(4) ความสนใจทางการเมือง

เมื่อวิเคราะห์ระดับค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชน จำแนกตามตัวแปรความสนใจทางการเมือง พบว่า **กลุ่มตัวอย่างที่สนใจการเมืองมาก มีค่านิยมประชาธิปไตยมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 2.90 คะแนน, S.D. = .44) อยู่ในระดับ “เห็นคุณค่า”** รองลงมาด้วยค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน คือ กลุ่มตัวอย่างที่ค่อนข้างสนใจการเมือง (คะแนนเฉลี่ย 2.89 คะแนน, S.D. = 0.40) อยู่ในระดับ “เห็นคุณค่า” เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนเป็นรายด้านตามองค์ประกอบหลัก พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่สนใจการเมืองมาก มีค่านิยมประชาธิปไตย ด้านการยอมรับและด้านสามัคคีธรรมมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 2.96 คะแนน, S.D. = .51; คะแนนเฉลี่ย 2.99 คะแนน, S.D. = .55 ตามลำดับ) และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่สนใจการเมืองมากนัก มีค่านิยมประชาธิปไตยด้านปัญญารธรรมมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 2.73 คะแนน, S.D. = .37) สรุปได้ดังภาพ 4-22

เมื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนเป็นรายด้านตามองค์ประกอบย่อย จากแต่ละองค์ประกอบหลัก จำแนกตามตัวแปรความสนใจทางการเมือง พบว่า มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.63-3.09 คะแนน ซึ่งในภาพรวมกลุ่มนักเรียนที่ไม่สนใจการเมืองเลย มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มอื่นทุกด้าน โดยองค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเคารพและยอมรับความหลากหลาย (การยอมรับ) ของกลุ่มนักเรียนที่ค่อนข้างสนใจการเมือง และ

องค์ประกอบย่อยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความมีเหตุมีผล (ปัญญาธรรม) ของกลุ่มนักเรียนที่ไม่สนใจการเมืองเลย

(5) ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมประชาธิปไตยระหว่างเพศต่าง ๆ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ของค่านิยมประชาธิปไตยจำแนกตามเพศ พบว่า เพศต่าง ๆ มีระดับค่านิยมประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตาราง 4-10 จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe พบว่า เพศต่าง ๆ มีระดับค่านิยมประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 คู่ ได้แก่ เพศหญิง และ LGBT มีค่านิยมประชาธิปไตยมากกว่าเพศชาย ดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมประชาธิปไตย จำแนกตามเพศ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	2	3.707	1.853		
				12.439	.000*
ภายในกลุ่ม	1557	231.992	.149		
รวม	1559	235.699			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมประชาธิปไตย จำแนกตามเพศเป็นรายคู่

เพศ	ค่าเฉลี่ย	ชาย	หญิง	LGBT
		2.80	2.89	2.94
ชาย	2.80	-	-.091*	-.142*
หญิง	2.89		-	-.050
LGBT	2.94			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(6) ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมประชาธิปไตยระหว่างระดับชั้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ของค่านิยมประชาธิปไตยจำแนกตามระดับชั้น พบว่า เยาวชนระดับชั้นต่าง ๆ มีระดับค่านิยมประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .05 จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe พบว่า เยาวชนระดับชั้นต่าง ๆ มีระดับค่านิยมประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 คู่ ได้แก่ เยาวชนชั้น ม.6 มีค่านิยมประชาธิปไตยมากกว่าเยาวชนชั้น ม.1 และ ม.2 ดังตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 3 ค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมประชาธิปไตย จำแนกตามระดับชั้น

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	5	3.741	.748		
				5.013	.000*
ภายในกลุ่ม	1554	231.958	.149		
รวม	1559	235.699			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมประชาธิปไตย จำแนกตามระดับชั้นเป็นรายคู่

ระดับชั้น	ค่าเฉลี่ย	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4	ม.5	ม.6
		2.80	2.82	2.86	2.85	2.89	2.95
ม.1	2.81	-	-.011	-.053	-.047	-.081	*-.149*
ม.2	2.82		-	-.042	-.036	-.070	-.138*
ม.3	2.86			-	.006	-.028	-.095
ม.4	2.85				-	-.034	-.101
ม.5	2.89					-	-.067
ม.6	2.95						-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(7) ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมประชาธิปไตยระหว่างภูมิภาค

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ของค่านิยมประชาธิปไตยจำแนกตามภูมิภาค พบว่า เยาวชนภูมิภาคต่าง ๆ มีระดับค่านิยมประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe พบว่า เยาวชนภูมิภาคต่าง ๆ มีระดับค่านิยมประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 14 คู่ ได้แก่ เยาวชนภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก และกรุงเทพมหานคร มีค่านิยมประชาธิปไตยมากกว่าเยาวชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันตก และภาคใต้ ส่วนเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันตก มีค่านิยมประชาธิปไตยมากกว่าเยาวชนภาคใต้ ดังตารางที่ 5 และ 6

ตารางที่ 5 ค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมประชาธิปไตย จำแนกตามภูมิภาค

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	6	41.862	6.977		
				55.898	.000*
ภายในกลุ่ม	1553	193.838	.125		
รวม	1559	235.699			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมประชาธิปไตย จำแนกตามภูมิภาคเป็นรายคู่

ภูมิภาค	ค่าเฉลี่ย	เหนือ	ตอ/น	กลาง	ตอ	ตต	ใต้	กทม.
		3.01	2.77	3.00	3.00	2.76	2.57	2.99
เหนือ	3.01	-	.239*	.013	.006	.254*	.443*	.025
ตอ/น	2.77		-	-.226*	-.233*	.015	.204*	-.214*
กลาง	3.00			-	-.007	.242*	.430*	.013
ตอ	3.00				-	.248*	.437*	.019
ตต	2.76					-	.189*	-.229*
ใต้	2.57						-	-.418*
กทม.	2.99							-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(8) ข้อเสนอแนะทางในการพัฒนาค่านิยมประชาธิปไตยในเยาวชนไทยที่เหมาะสม

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จากผลการวิจัยข้อมูลค่านิยมประชาธิปไตย ประกอบกับนโยบายและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถประมวลและนำเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาค่านิยมประชาธิปไตยในเยาวชนไทยที่เหมาะสม ดังนี้

(1) ควรมีการพัฒนา “สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เชิงประชาธิปไตย” ผ่านการบูรณาการหลักสูตร กิจกรรม และวัฒนธรรมโรงเรียน โดยควรส่งเสริมให้โรงเรียนพัฒนาเป็น “พื้นที่เรียนรู้เชิงประชาธิปไตย” (Democratic Learning Space) ผ่านการบูรณาการสามองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ (1) เนื้อหาในหลักสูตร

การศึกษา (2) กิจกรรมเสริมสร้างการมีส่วนร่วม และ (3) วัฒนธรรมองค์กรที่เคารพความหลากหลายและเปิดกว้างทางความคิด โดยในด้านเนื้อหานี้ ควรจัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมถึงสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ของพลเมือง ความยุติธรรมทางสังคม และบทบาทของตนในระบอบประชาธิปไตย ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ การสอนควรมุ่งส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การอภิปรายอย่างมีเหตุผล และการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรมมากกว่า การท่องจำเนื้อหา เพื่อให้เยาวชนเข้าใจและสามารถนำหลักประชาธิปไตยไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้ ในด้านกิจกรรมเสริม ควรจัดให้มีการเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างหลากหลาย เช่น การจำลองกระบวนการเลือกตั้ง การเยี่ยมชมหน่วยงานทางการเมือง การอภิปรายสาธารณะ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัครในชุมชน เพื่อให้เยาวชนมีประสบการณ์ตรงในการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย และได้ฝึกฝนการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นที่มีความเห็นแตกต่างอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้ง โรงเรียนควรปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความเท่าเทียม ความยุติธรรม และการยอมรับความหลากหลาย โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีสิทธิแสดงออกทางความคิดอย่างอิสระในกรอบที่สร้างสรรค์และปลอดภัย ทั้งนี้ ผู้บริหารและครูควรแสดงบทบาทเป็น “แบบอย่างทางประชาธิปไตย” (Democratic Role Model) ผ่านพฤติกรรมสื่อสารแบบรับฟัง การบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม และการตัดสินใจบนฐานเหตุผล ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีค่านิยมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

(2) นอกจากการต้องทบทวนและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตยให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นแล้วนั้น ครูควรต้องมีการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงประเด็นค่านิยมประชาธิปไตยเข้าไปปรับใช้ในรายวิชาที่ตนเองรับผิดชอบ เริ่มตั้งแต่การเรียนรู้ทำความเข้าใจ ประเด็นเกี่ยวกับค่านิยมประชาธิปไตย และได้รับการกระตุ้นให้ตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องพัฒนาและปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับเยาวชน โดยอาจจะต้องไปอบรมเพิ่มเติม เพื่อให้ได้เทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาปรับใช้ รวมทั้ง อาจทำให้เกิดเป็นงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อเป็นการต่อยอดทักษะเดิมและเพิ่มเติมทักษะใหม่ หรือ เรียกว่า การ Upskill และ Reskill โดย Upskill คือ การเสริมและพัฒนาทักษะจากงานเดิมของครู เพื่อเพิ่มความสามารถในการทำงาน โดยอาจนำเทคโนโลยีหรือดิจิทัลมาปรับใช้ให้เข้ากับการส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตยให้กับเยาวชน และเป็นการ Reskill คือ การสร้างทักษะใหม่ที่แตกต่างไปจากการสอนแบบเดิมที่ทำอยู่ เป็นการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ เพื่อนำไปใช้กับการส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตยให้กับเยาวชนด้วย

(3) นอกเหนือจากสถาบันการศึกษาแล้ว สถาบันหลักต่าง ๆ ในสังคม ได้แก่ องค์กรทางศาสนา ควรจะต้องประพฤติปฏิบัติตนตามหน้าที่และจริยธรรมของแต่ละองค์กรโดยเคร่งครัด รวมทั้งต้องพัฒนาคนในองค์กรให้เป็นแบบอย่าง และประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานที่จะช่วยขัดเกลาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีสำหรับสังคมใหม่ในอนาคต โดยใช้ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางหลัก ในขณะที่รัฐบาลและองค์กรภาคการเมือง ในฐานะที่เป็นผู้นำของประเทศและเป็นจุดสนใจที่เยาวชนคอยเฝ้ามองอยู่ตลอด ก็ต้องเร่งในการปรับปรุงแก้ไขการบริหารงานให้เกิดความน่าเชื่อถือ และการประพฤติปฏิบัติตนที่มีธรรมาภิบาล มีการประชาสัมพันธ์ผลงานเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงภาพลักษณ์ที่ดี เพื่อเป็นเสาหลักที่ช่วยธำรงไว้ซึ่งการเป็น

แบบอย่างที่ดีและเป็นที่ยอมรับสำหรับเยาวชน และช่วยส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการกลมเกลียวให้เยาวชนยึดค่านิยมประชาธิปไตยได้ดียิ่งขึ้น

(4) สื่อมวลชนทั้งสื่อกระแสหลักและสื่อสังคมออนไลน์ เป็นตัวกลางที่มีบทบาทสำคัญในการหนุนเสริมการรับรู้ การตระหนักรู้ เป็นช่องทางในการเรียนรู้ และการเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ ที่จะส่งผลให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาระดับค่านิยมประชาธิปไตยให้สูงขึ้นกว่าสภาพปัจจุบันได้ ดังนั้น รัฐบาล ในฐานะหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาค่านิยมประชาธิปไตย ตลอดจนภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งเอกชนและภาคประชาสังคม จะต้องแสวงหาความร่วมมือกับสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ในทุกรูปแบบ เช่น การผลิตสื่อที่เข้าถึงคนรุ่นใหม่ โดยดึงเยาวชนมาเป็นทีมงานร่วมคิดพัฒนารูปแบบและวิธีการ เพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตยให้เกิดผลสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม

สรุปผลการศึกษา

ภาพรวมของระดับค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชนในการศึกษาคครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่านิยมประชาธิปไตย อยู่ในระดับ “เห็นคุณค่า” โดยมีคะแนนเฉลี่ย 2.86 คะแนน (S.D. = .39) จากคะแนนเต็ม 4 คะแนน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนเป็นรายด้านตามองค์ประกอบหลัก พบว่า ด้านการยอมรับ มีคะแนนเฉลี่ย 2.91 คะแนน (S.D. = .43) ด้านสามัคคีธรรม มีคะแนนเฉลี่ย 2.91 คะแนน (S.D. = .51) และด้านปัญญารธรรม มีคะแนนเฉลี่ย 2.71 คะแนน (S.D. = .39) เมื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนเป็นรายด้านตามองค์ประกอบย่อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเคารพและยอมรับความหลากหลาย (การยอมรับ) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความมีเหตุผล (ปัญญารธรรม) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมประชาธิปไตยจำแนกตามเพศ พบว่า เพศ ระดับชั้น และ ภูมิภาค มีระดับค่านิยมประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า เพศหญิง และ LGBTQ มีค่านิยมประชาธิปไตยมากกว่าเพศชาย เยาวชนชั้น ม.6 มีค่านิยมประชาธิปไตยมากกว่าเยาวชนชั้น ม.1 และ ม.2 และเยาวชนภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก และกรุงเทพมหานคร มีค่านิยมประชาธิปไตยมากกว่าเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก และภาคใต้ ส่วนเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันตก มีค่านิยมประชาธิปไตยมากกว่าเยาวชนภาคใต้

ข้อเสนอแนะทางในการพัฒนาค่านิยมประชาธิปไตยในเยาวชนไทยที่เหมาะสม ได้แก่ รัฐบาล โดยกระทรวงศึกษาธิการจำเป็นต้องปรับปรุงและทบทวนนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกระดับอย่างเร่งด่วน รัฐบาลและองค์กรภาคการเมือง ในฐานะที่เป็นผู้นำของประเทศและเป็นจุดสนใจที่เยาวชนคอยเฝ้ามองอยู่ตลอด ก็ต้องเร่งในการปรับปรุงแก้ไขการบริหารงานให้เกิดความน่าเชื่อถือ และการประพฤติปฏิบัติตนที่มีธรรมาภิบาล รวมถึง ผู้เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งในระดับหน่วยงาน และระดับผู้ปฏิบัติ จะต้องเร่งสร้างตัวอย่างของการบังคับใช้กฎหมายที่ยุติธรรมและเป็นธรรมในเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนสถาบันหลักต่าง ๆ ในสังคม ได้แก่ โรงเรียน มหาวิทยาลัย องค์กรทางศาสนา ควรจะต้องประพฤติปฏิบัติตนตามหน้าที่และจริยธรรมของแต่ละองค์กรโดยเคร่งครัด รวมทั้งต้องพัฒนาค่านิยมในองค์กรให้เป็นแบบอย่าง และประชาสัมพันธ์

เผยแพร่ผลงานที่จะช่วยขัดเกลาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีสำหรับสังคมใหม่ในอนาคตแล้วเผยแพร่เรื่องราวเหล่านั้นผ่านสื่อทุกช่องทาง โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นช่องทางที่เยาวชนใช้ในการเรียนรู้ในโลกยุคปัจจุบันมากที่สุด สถานศึกษาจึงควรต้องทบทวนและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตยให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น กิจกรรมสถานักเรียน ที่จำเป็นต้องให้ความสนใจในส่วนองกระบวนการทำงานโดยต้องยึดหลักประชาธิปไตยและมีธรรมาภิบาล มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากนักเรียนในการนำมาใช้ในกิจกรรมสถานักเรียน เพื่อทำให้นักเรียนในโรงเรียนได้เกิดความคิดตระหนักและเห็นผลรูปธรรมที่เกิดขึ้น รวมถึงการจัดการเรียนรู้ของครูที่ควรสอดแทรกค่านิยมประชาธิปไตย ซึ่งครูควรต้องมีการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงประเด็นค่านิยมประชาธิปไตยเข้าไปปรับใช้ในรายวิชาที่ตนเองรับผิดชอบ เริ่มตั้งแต่การเรียนรู้ ทำความเข้าใจ ประเด็นเกี่ยวกับค่านิยมประชาธิปไตย และได้รับการกระตุ้นให้ตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องพัฒนาและปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับเยาวชน โดยอาจจะต้องไปอบรมเพิ่มเติม เพื่อเป็นการ Upskill และ Reskill ทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการสร้างค่านิยมประชาธิปไตย และรัฐบาล ในฐานะหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาค่านิยมประชาธิปไตย ตลอดจนภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งเอกชนและภาคประชาสังคมจะต้องแสวงหาความร่วมมือกับสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ในทุกรูปแบบ เช่น การผลิตสื่อที่เข้าถึงคนรุ่นใหม่ โดยดึงเยาวชนมาเป็นทีมงานร่วมคิดพัฒนารูปแบบและวิธีการ เพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตยให้เกิดผลสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม

การอภิปรายผลการวิจัย

1. ในการส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตยในสภาพแวดล้อมการศึกษานั้น จากผลการศึกษา พบว่าสภาพแวดล้อมในโรงเรียนยังมีข้อจำกัดในการเป็นพื้นที่สร้างเสริมค่านิยมประชาธิปไตยได้อย่างเต็มที่ การมีส่วนร่วมและการแสดงออกทางประชาธิปไตยในโรงเรียนยังมีไม่เพียงพอ ซึ่งอาจเกิดจากการขาดกิจกรรมหรือโครงสร้างที่เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ งานวิจัยของ McCarthy (2019) ชี้ให้เห็นว่าการออกแบบบรรยากาศการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการแสดงออกอย่างเสรีและเปิดโอกาสให้เยาวชนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการตัดสินใจภายในสภาพแวดล้อมของโรงเรียนเป็นวิธีการที่สามารถส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างของกิจกรรมที่ McCarthy กล่าวถึง ได้แก่ การให้มีสถานักเรียนที่ทำงานร่วมกับครูและนักเรียนเพื่อวางแผนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย หรือการระดมความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการสื่อสารเชิงบวก ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการปฏิบัติตามค่านิยมประชาธิปไตยในระยะยาว นอกจากนี้ งานวิจัยของ Salmela-Aro and Vuori (2020) ยังเสริมว่าการมีพื้นที่ให้เยาวชนสามารถพัฒนาทักษะในการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์และเปิดโอกาสให้เรียนรู้การแสดงความเห็นในบรรยากาศที่เป็นมิตร จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในระบอบประชาธิปไตย

2. จากผลการวิจัย พบว่า เยาวชนเพศหญิงและกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ มีระดับค่านิยมประชาธิปไตยสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในด้านการเคารพสิทธิและความหลากหลาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มเพศทางเลือกและผู้หญิงอาจมีความตระหนักรู้ในเรื่องสิทธิ เสรีภาพ ความเท่าเทียม และความยุติธรรมทางสังคมมากกว่า อันเนื่องมาจากประสบการณ์ส่วนบุคคลในสังคมที่อาจมีความเหลื่อมล้ำ หรือการเลือกปฏิบัติที่เกี่ยวข้องเพศ สอดคล้องกับ การศึกษาของ Campbell and Bond (2020) ที่พบว่า เยาวชน LGBTQ มีแนวโน้มสนับสนุนค่านิยมประชาธิปไตยในระดับสูง เนื่องจากตระหนักถึงความสำคัญของเสรีภาพ และการยอมรับความหลากหลาย ซึ่งส่งผลให้พวกเขามีความรู้สึกเชิงบวกต่อการใช้ชีวิตในสังคมที่สนับสนุนความเสมอภาคและการเคารพในสิทธิส่วนบุคคล

3. จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่านิยมประชาธิปไตยสูงกว่าระดับชั้นอื่น ๆ ทั้งในด้านการยอมรับ สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม อาจเป็นเพราะพัฒนาการทางจิตใจในช่วงปลายของวัยรุ่นมีความพร้อมทั้งทางด้านการคิด ทักษะคิด และประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อได้รับบทบาทในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเลือกตั้งนักเรียน หรือการร่วมจัดกิจกรรมในโรงเรียน สอดคล้องกับ Youniss et al. (2002) ที่ศึกษาพบว่า วัยรุ่นช่วงปลายมีความสามารถในการเข้าใจบทบาทของตนเองในสังคม และพร้อมแสดงออกทางการเมืองมากขึ้นผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอาสาสมัครหรือกิจกรรมภายในโรงเรียน รวมทั้งผลการศึกษาของ Metz and Youniss (2005) ซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาค่านิยมประชาธิปไตยมากกว่าการเรียนรู้แบบทฤษฎีเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำลังจะเข้าสู่การมีบทบาทในฐานะพลเมืองเต็มตัว

4. ในเรื่องการเสริมสร้างค่านิยมประชาธิปไตยผ่านสื่อและกิจกรรมเชิงประชาธิปไตย จากผลการศึกษาพบว่า เยาวชนที่มีความสนใจทางการเมืองมีระดับค่านิยมประชาธิปไตยสูงกว่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการเสริมสร้างค่านิยมประชาธิปไตยผ่านการสนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองและการใช้สื่อในการสื่อสารประชาธิปไตย งานวิจัยของ Schaefer and Overton (2022) แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและสังคมตั้งแต่อายุน้อยสามารถเพิ่มพูนการตระหนักรู้ในเรื่องค่านิยมประชาธิปไตยและการเคารพสิทธิมนุษยชนในสังคม การมีพื้นที่หรือช่องทางให้เยาวชนสามารถพูดคุย แสดงความเห็น และร่วมมือในประเด็นสาธารณะอย่างเสรี ทำให้พวกเขามีทักษะในการประเมินสถานการณ์ทางสังคมที่หลากหลาย และมีความเข้าใจต่อมิติของสิทธิเสรีภาพและหน้าที่พลเมือง ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในสังคมประชาธิปไตยที่มีความเป็นพลวัต งานวิจัยนี้ยังชี้ให้เห็นว่าค่านิยมประชาธิปไตยที่แข็งแกร่งในเยาวชนยังเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเปิดโอกาสให้พวกเขามีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงประชาธิปไตย เช่น การจัดกิจกรรมในโรงเรียนที่ส่งเสริมความเข้าใจในกระบวนการตัดสินใจ หรือการเรียนรู้จากการถกเถียงในหัวข้อสาธารณะ ซึ่งจะช่วยพัฒนาความรับผิดชอบและความร่วมมือในเยาวชน

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) จากผลการวิจัยที่พบว่า เยาวชนมีค่านิยมประชาธิปไตยในระดับ “เห็นคุณค่า” แต่อาจยังไม่ถึงขั้น “ยึดถือเป็นแนวทางการปฏิบัติ” แต่ยังไม่อาจสรุปได้ว่า เยาวชนจะมีพฤติกรรมสอดคล้องกับค่านิยมนั้นจริงหรือไม่ การนำผลวิจัยไปใช้จึงควรหลีกเลี่ยงการออกแบบแผนพัฒนาที่เน้น “ความรู้เชิงทฤษฎี” โดยขาดการส่งเสริม “การฝึกปฏิบัติ” และ “การสะท้อนคุณค่าในชีวิตจริง” แต่ควรออกแบบให้เน้นย้ำทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ในมิติประชาธิปไตยที่หลากหลาย ทั้งเรื่องสิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียม และความร่วมมือในสังคมประชาธิปไตย เป็นต้น

(2) จากผลวิจัยที่พบว่า เยาวชนให้คะแนน “ความเป็นประชาธิปไตย” ในบริบทโรงเรียนน้อยกว่า บริบทครอบครัว ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้โรงเรียนจัดกิจกรรมที่เยาวชนมีโอกาสได้แสดงออกทางความคิด และมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎ ระเบียบ หรือแนวทางการพัฒนาชุมชนโรงเรียน อาทิ กิจกรรมสภานักเรียน การจัดเวทีอภิปราย หรือการร่วมวางแผนโครงการบริการสังคม เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกฝนทักษะพลเมือง และเรียนรู้การมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตยอย่างเป็นรูปธรรม

(3) จากผลการศึกษาที่พบว่าเยาวชนในแต่ละภูมิภาคมีระดับค่านิยมประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ การนำผลวิจัยไปใช้ในเชิงนโยบายหรือพัฒนาโครงการ จึงไม่ควรตีความแบบเหมารวมว่า ทุกพื้นที่มีปัญหาและแนวโน้มเหมือนกันทั้งหมด แต่ควรใช้ผลวิจัยนี้เป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นเพื่อ “กำหนดแนวทางเฉพาะพื้นที่” หรือพัฒนาโครงการต้นแบบที่เหมาะสมกับบริบททางสังคมในแต่ละภูมิภาค

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นวิจัยเดิมนี้เป็นวงรอบ เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชนระยะยาว เพื่อเป็นประโยชน์ในการนำข้อมูลไปใช้วางแผนการพัฒนาและยกระดับการพัฒนาความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย

(2) ควรมีการนำประเด็นที่เยาวชนสะท้อนคะแนนเฉลี่ยน้อย โดยเฉพาะค่านิยมประชาธิปไตยด้าน ปัญญาธรรม ไปศึกษาวิจัยในเชิงลึก รวมทั้ง มีการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยเริ่มต้นจากภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เพื่อค้นหาสาเหตุและวิเคราะห์สภาพปัญหาในรายละเอียด ที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วนต่อไป

(3) ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบค่านิยมประชาธิปไตยของเยาวชนในลักษณะอื่น เพื่อทำให้ได้ผลที่เป็นภาพใหญ่ขึ้น เช่น เก็บข้อมูลกับนักศึกษาในมหาวิทยาลัย หรือ นักเรียนที่อยู่ในระบบการศึกษารูปแบบอื่น หรือ นักเรียนที่ไม่ได้เข้าสู่ระบบโรงเรียน

(4) ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำนโยบายด้านการพัฒนาและยกระดับการส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- นภา แสงอ่อน. (2561). การส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตยของเยาวชนในสถานศึกษา. *วารสารวิจัยเยาวชน*, 1(1), 16–34. <https://so04.tcithaijo.org/index.php/yri/article/download/178270/126772>
- เพ็ญนภา พุ่มหมี. (2550). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับค่านิยมประชาธิปไตยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. (2566). *พฤติกรรมประชาธิปไตยของคนไทย ณ วันนี้ - สวนดุสิตโพล*.
https://suandusitpoll.dusit.ac.th/UPLOAD_FILES/POLL/2566/PS-2566-3152.pdf
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2561). นักวิชาการไทยกับการต่อสู้ช่วงชิงความหมาย ‘ประชาธิปไตย’ ในภาวะวิกฤตทางการเมือง (พ.ศ. 2548–2557): รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). *คู่มือการจัดกิจกรรมฝึกอบรมสถานักเรียน*. โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13*. <https://www.nesdc.go.th/download/document/Yearend/2021/plan13.pdf>
- สุเทวี คงคุณ. (2564). ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในการเมืองแบบประชาธิปไตย กรณีศึกษา: ตำบลธาตุ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 4(3), 1–15.
- Campbell, R., & Bond, S. (2020). The role of media in promoting democratic values among youth. *Journal of Youth Studies*, 23(5), 123–135.
- Krathwohl, D. R., Bloom, B. S., & Masia, B. B. (1964). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook II: Affective domain*. David McKay.
- McCarthy, M. (2019). Creating democratic learning environments in schools: A critical perspective. *Education and Society*, 37(3), 258–275.
- Metz, E., & Youniss, J. (2005). Longitudinal gains in civic development through school-based required service. *Political Psychology*, 26(3), 413–437.
- Pasek, J., Feldman, L., Romer, D., & Jamieson, K. H. (2008). Schools as incubators of democratic participation: Building long-term political efficacy with civic education. *Applied Developmental Science*, 12(1), 26–37.
- Salmela-Aro, K., & Vuori, J. (2020). Encouraging active learning in democratic education. *Nordic Journal of Educational Research*, 44(4), 255–272.

- Schaefer, R., & Overton, H. (2022). Youth political engagement and the strengthening of democratic values. *Studies in Education and Democracy*, 15(1), 99–115.
- Youniss, J., McLellan, J. A., & Yates, M. (2002). A developmental perspective on civic engagement in adolescence. In C. A. Flanagan & L. R. Sherrod (Eds.), *Civic engagement and the transition to adulthood* (pp. 243–263). Jossey-Bass.